

INCOME INEQUALITY AND INCOME POLARISATION IN SLOVAKIA

Silvia Šipikalová

Abstract

Over the last twenty-five years it has been realised substantial changes in the economic as well as social sphere in Slovakia, which were reflected in income differentiation of the population. Over the past few years' market incomes achieved an unequal growth, while an increase in the highest decile of market income was not adequate to the rest of the population and the proliferation deepened the gap between the best and worst earned persons. Nowadays we can point out that individuals systematically differ not only the level of income but also in other aspects: the level of their income security, in their short-term income stability and long-term income prospects. We take measure the level of income differentiation in the Slovak conditions and identify its main determinants based on the economic and social analysis. We focus our attention on the income polarization between the people of the age group 18-64 years. We conclude based on our analysis of the EU-SILC data that income inequality didn't fundamentally change in Slovakia in the period 2004-2013. Higher income inequalities are among men than women. Among people aged 18 to 64 years the middle class is dominated and the least people at the risk of poverty are represented. Population of urban areas with the highest educational attainment ISCED 0-2 is more at the risk of poverty. The middle class prevails in rural areas, mostly in his/her educational attainment at ISCED 3-4 and the middle class is represented by more women than men. Residents belonging to wealthy income group are mainly men living in urban areas with tertiary education. In the examined period 2004-2013 the middle class reduced in favor of the rich.

Key words: income inequality, polarisation of inhabitants, labour market, Gini coefficient

JEL Code: I39, J31

Úvod

Na Slovensku bolo posledných 25 rokov poznačených mnohými spoločensko-ekonomickými zmenami. Vývoj spoločnosti prechádzal viacerými etapami, ktoré boli poznamenané predovšetkým transformáciou ekonomického systému. Zmeny v ekonomike výrazne zasiahli sociálnu oblasť, čo našlo svoj odraz v zmenách spôsobu života obyvateľov Slovenska. Súčasťou zmien na Slovensku bol aj nárast polarizácie dovedy pomerne homogenizovanej slovenskej spoločnosti. V spoločnosti dochádza k výraznej diferenciacii príjmov medzi pomerne malou vrstvou osôb s príjmami vysokými až extrémne vysokými a medzi početnejšou skupinou osôb chudobných alebo chudobou ohrozených. Spoločensko-ekonomické zmeny slovenskej spoločnosti so zameraním na príjmovú polarizáciu i príjmové nerovnosti boli súčasťou skúmania niektorých zahraničných štúdií, ako aj predmetom záujmu slovenských sociológov a ekonómov.

Förster a Tóth (1997) vo svojej štúdií skúmali príjmovú nerovnosť v rámci krajín V4 v období 1992 a 1994 a konštatovali, že na Slovensku bola najnižšia príjmová nerovnosť v rámci krajín V4, i keď sa miera príjmovej nerovnosti meraná pomocou Giniho koeficientu mierne zvýšila. Filipová, Valná a Myslíková (1998) skúmali príjmové nerovnosti v rokoch 1992 a 1996 na základe pomeru príjmového kvintilu (S80/S20). Kým v roku 1992 disponovalo 20 % obyvateľov s najvyššími príjmami 30 % celkových príjmov, v roku 1996 to už bolo 34 %. Na druhom konci príjmovej distribúcie sa v roku 1992 podieľalo 20 % obyvateľov s najnižšími príjmami na celkovom príjme 12,7 %, v roku 1996 to už bolo len 10,5 %. Laluha, Ošková, Stanek (2005) konštatujú, že pre slovenskú spoločnosť začína byť charakteristickým trendom výraznejšia stratifikácia príjmov jednotlivých domácností a pre príjmovú situáciu v rodinách je charakteristický stupeň solidarity medzi generáciami v rámci rodiny. Džambazovič (2007) vychádza z toho, že hlavnými kritériami rozlíšenia jednotlivcov sú: pozícia človeka na trhu práce, jeho pozícia v zamestnaní ako aj sociálna pozícia. Gerbery (2010) skúmal príjmové nerovnosti v SR na základe decilového rozloženia medzi rokmi 2004 a 2008. Rozdiely sa znižovali v spodnej časti príjmového rozloženia i v celkovom rozložení. V hornej časti došlo k miernemu zvýšeniu pomeru medzi 5. a 9. decilom. Napriek nárastu vzdialenosti vrchnej časti príjmového rozloženia disponibilného príjmu sa celková miera nerovnosti znížila, k čomu prispeli sociálno-politické opatrenia a daňovo-odvodové regulácie, ktoré zlepšujú postavenie práve nízkopríjmových obyvateľov. Bahna, Džambazovič (2010) skúmali subjektívnu identifikáciu vlastnej pozície v stratifikačnom systéme, kde konfrontovali objektívne kritériá sociálnej pozície jednotlivca s jeho subjektívnym vnímaním. Pri

sebazarad'ovanie na označenej škále výrazne narastá vplyv vzdelania a typu práce. Gerbery, Džambazovič (2012) na základe údajov z EU-SILCu 2010 dospeli k záveru, že horná hranica 1. decilu je približne 3-krát nižšia ako hranica 9. decilu a približne 1,8-krát nižšia ako hranica 5. decilu. Podľa nich spodná časť príjmovej distribúcie je viac stlačená ako horná časť. Šipikalová (2013) sa venovala špecifickému typu vertikálnej nerovnosti, a to nerovnosti v pracovných príjmoch zamestnancov na Slovensku. Pauhofová, Želinský (2015) sa vo svojej stati zamerali na analýzu regionálnych charakteristík príjmovej polarizácie a konštatujú, že príjmová polarizácia sa pod vplyvom krízy a neriešenia fundamentálnych problémov ekonomiky ako aj regionálnych disparít prehľbuje.

1 Aktuálny stav príjmovej nerovnosti na Slovensku

Domácnosti disponujú rôznymi druhmi príjmov, pričom vznikajú medzi nimi rozdiely. Pri analýze aktuálneho stavu budeme vychádzať zo všeobecne dostupných údajov Eurostatu a budeme posudzovať stav príjmovej polarizácie na Slovensku v porovnaní s priemerom EÚ28. V roku 2013 bola príjmová hranica 1. kvartilu v priemere EÚ28 vo výške 11,25 eura, 2. kvartilu 15,90 eura a 3. kvartilu 22,18 eura. Údaje za 4. kvartil za krajiny EÚ28 nie sú k dispozícii. Slovensko dosahovalo niekoľko násobne nižšie príjmové hranice ako bol priemer EÚ28, pričom s narastajúcim kvartilom rástol aj rozdiel v príjmovej hranici.

Tab. 1: Distribúcia príjmov podľa kvartilov (2013, euro)

Krajina	1. kvartil	2. kvartil	3. kvartil	4. kvartil
EÚ28	11,251	15,90	22,184	:
Slovensko	5,228	6,809	8,918	:

: údaje nie sú k dispozícii

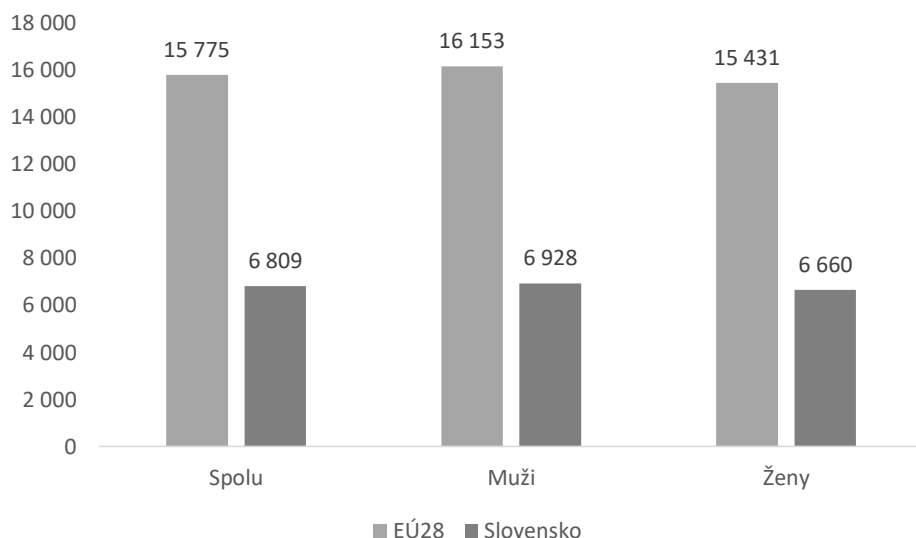
Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 20.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Rozdiel medzi 1. a 2. kvartilom predstavoval v roku 2013 na Slovensku 1,581 eura a medzi 1. a 3. kvartilom 3,69 eura. S vyšším príjmom sa tak viac zvyrazňujú nerovnosti v porovnaní s najnižšie príjmovými domácnosťami.

Graf 1 znázorňuje medián ročného čistého príjmu domácnosti, po zdanení a odvodoch, v priemere EÚ28 a na Slovensku. Medián predstavuje strednú hodnotu v príjmovej distribúcii, nad ktorou sú domácnosti bohatšie a pod ktorou sú domácnosti chudobnejšie. V priemere EÚ28 bol v roku 2013 mesačný medián vo výške 1 314,58 eura, pričom mesačný medián mužov bol vyšší oproti mediánu žien o viac ako 60 eur. Slovensko zaostáva za mediánom

priemeru EÚ28 niekoľkonásobne, čo súvisí s nižšími príjmami. Medián EÚ28 zvyšujú predovšetkým krajiny EÚ15 a v porovnaní s nimi krajiny strednej a východnej Európy majú dlhodobo nízke príjmy.

Graf 1: Medián ekvivalentného ročného čistého príjmu (2013, euro)

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 20.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Na porovnanie miery nerovností v distribúcii príjmov na Slovensku ďalej použijeme Giniho koeficient a ukazovateľ pomeru horného a dolného kvintilu S80/S20.

Giniho koeficient v priebehu času nezaznamenáva zásadné zmeny. Od začiatku štatistického zisťovania EU SILC (rok 2004) dosahuje hodnoty v priemere členských krajín EÚ28 na úrovni približne 30,6. V priemere EÚ28 sa zvýšil Giniho koeficient od roku 2004 o 0,3 p. b. do roku 2013. Na Slovensku je priemerná hodnota Giniho koeficientu na úrovni 25,2 v skúmanom období, pričom najvyššie príjmové nerovnosti merané pomocou tohto ukazovateľa boli zaznamenané v roku 2005. Po pozvoľnom poklese Giniho koeficienta od roku 2009 môžeme pozorovať opätovne jeho zvýšenie v roku 2013. Je to spôsobené zvýšením príjmov niektorých skupín obyvateľstva v pokrízovom období.

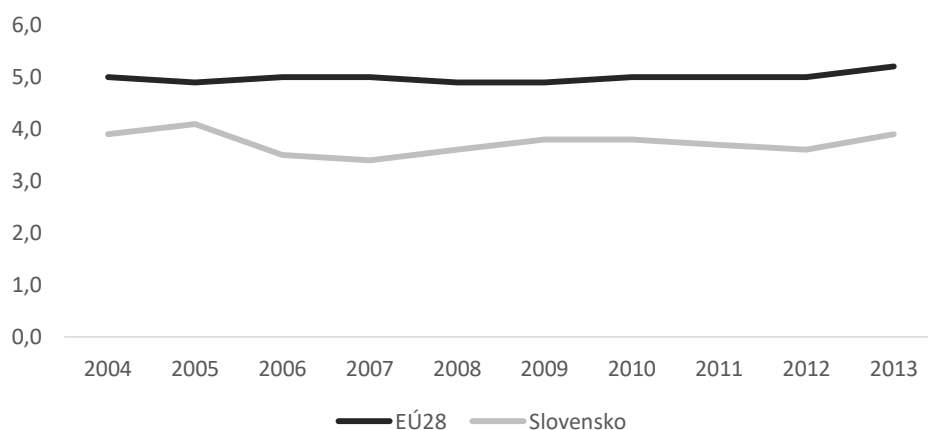
Tab. 2: Gini koeficient v priemere EÚ28 a Slovenska (škála od 0 po 100)

Krajina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EÚ28	30,6	30,3	30,6	30,9	30,5	30,5	30,8	30,4	30,5	30,9
Slovensko	26,2	28,1	24,5	23,7	24,8	25,9	25,7	25,3	24,2	26,1

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 22.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Ďalším ukazovateľom vypovedajúcim o príjmovej polarizácii je indikátor S80/S20. V priemere krajín EÚ28 vývoj ukazovateľa S80/S20 bol stabilný v rokoch 2004 až 2013 a v roku 2013 boli príjmy 20 % populácie s najvyššími príjmami 5,2-krát vyššie ako príjmy 20 % populácie s najnižšími príjmami. Počas celého sledovaného obdobia ukazovateľ S80/S20 za SR nedosahoval hodnoty priemeru EÚ28. Od roku 2004 sa ukazovateľ S80/S20 na Slovensku zvýšil z 3,9 na 4,1 v roku 2005 a potom pozvoľna klesal, pričom v roku 2013 dosiahol úroveň 3,9.

Graf 2: Vývoj ukazovateľa S80/S20 v priemere EÚ28 a Slovenska

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 22.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Koeficient príjmovej nerovnosti S80/S20 sa líši podľa pohlavia. Vyššie príjmové nerovnosti sú medzi mužmi ako ženami v priemere EÚ28 ako aj na Slovensku. V priemere EÚ28 boli v roku 2013 príjmy horného kvintilu 5,3-krát vyššie ako príjmy dolného kvintilu u mužov a u žien bol tento pomer vo výške 5,1. Na Slovensku bol tento rodový rozdiel vyšší, pretože v roku 2013 bol S80/S20 mužov na úrovni 4,1 a žien na úrovni 3,8.

Tab. 3: Koeficient príjmovej nerovnosti S80/S20 podľa pohlavia

Krajina	2005		2007		2009		2011		2013	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
EÚ28	5,0	4,9	5,0	5,0	5,0	4,9	5,1	4,9	5,3	5,1
Slovensko	4,1	4,0	3,4	3,3	4,0	3,7	3,8	3,7	4,1	3,8

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 22.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

2 Príjmová polarizácia na Slovensku

V nasledujúcej časti zameriame našu pozornosť na špecifický typ vertikálnej nerovnosti, a to na nerovnosti v príjmoch na Slovensku. Vzhľadom na dostupnosť komparatívnych dát zúžime náš výskum na príjmovú polarizáciu obyvateľov vo veku 18 až 64 rokov. Naším cieľom je identifikovať príjmové rozvrstvenie obyvateľov SR vo vzťahu k vybraným premenným sociálno-ekonomického statusu ako pohlavie, dosiahnuté vzdelanie či oblasť bývania.

Príjmovú polarizáciu budeme merať prostredníctvom rozdelenia obyvateľov do troch príjmových skupín: chudobní, stredná trieda a bohatí. Uvedené rozdelenie použili aj autori Gigliarano, Muliere (2012) vo svojej publikácii *Measuring income polarization Using an Enlarged Middle Class*, ktorí vymedzili strednú triedu ako triedu nachádzajúcu sa medzi hranicou chudoby a hranicou bohatstva.

Pri identifikácii príjmovej polarizácie obyvateľov na Slovensku budeme vychádzať z nasledujúceho triedenia do príjmových skupín:

- Chudobní – obyvatelia s príjmom do 60 % mediánu (menej ako 567,40 eur).
- Stredná trieda – obyvatelia s príjmom od 60 % do 130 % mediánu (od 567,40 eur do 737,70 eur).
- Bohatí – obyvatelia s príjmom nad 130 % mediánu (nad 737,70 eur).

Chudobných sme vymedzili pomocou štandardne zadefinovanej hranice chudoby. Pri kvantifikácii strednej triedy sme vychádzali z teoretických prístupov (Birdsall, Graham a Pettinato 2000, Ravallion 2010, Gigliarano, Muliere, 2012, Frick et al. 2007) ako aj z dostupnosti štatistických dát.

Naším zámerom je identifikácia príjmovej štruktúry skupiny obyvateľov a zodpovedanie nasledujúceho okruhu otázok:

- Aká je veľká skupina obyvateľov patriacich do nami zadefinovaných príjmových skupín?
- Ako sa zmenil podiel jednotlivých príjmových skupín v priebehu času?

Na zodpovedanie našich otázok použijeme sekundárnu analýzu štatistických údajov Eurostatu a modelovanie na základe prepočtov príjmového rozvrstvenia obyvateľov SR, pričom predpokladáme nerovnomerný podiel jednotlivých príjmových skupín.

Tab. 3: Príjmová štruktúra obyvateľov SR vo veku 18 až 64 (% , 2013)

Chudobní			Stredná trieda			Bohatí		
Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
12,3	12,5	12,0	56,5	54,9	58,2	31,2	32,6	29,8

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 25.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

V roku 2013 bol najvyšší podiel obyvateľov vo veku 18 až 64 rokov, ktorých príjem bol nad hranicou chudoby a zároveň do 130 % mediánu. Stredná trieda tvorila tak viac ako polovicu príjmového rozvrstvenia, pričom do strednej triedy patrí viac žien ako mužov. Muži prevládajú v príjmovej skupiny nad 130 % mediánu, čo súvisí s vyššími príjmami mužov ako žien. Podľa nami zadaných príjmovej hranice približne 31 % obyvateľov daného veku patrilo medzi bohatých. Chudobní mali najnižšie zastúpenie v príjmovej štruktúre, čo zodpovedaná jednému zo základných cieľov sociálnej politiky – zvyšovania životnej úrovne obyvateľstva. Muži boli v roku 2013 viac ohrození chudobou ako ženy o 0,5 p.b.

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie ovplyvňuje zaradenie jednotlivca do príjmovej štruktúry spoločnosti. Čím vyššie vzdelanie jednotlivec dosiahne, tým vyšší je jeho príjem ako aj status v príjmovom rozvrstvení. V najnižšej príjmovej skupine boli v roku 2013 najviac chudobou ohrození ľudia s najvyššie dosiahnutým nižším sekundárnym vzdelaním (34,7 %), za nimi nasledovali ľudia s vyšším sekundárnym a postsekundárnym vzdelaním (11,8 %) a najmenej chudobou boli ohrození ľudia s ukončeným terciárnym vzdelaním (5%).

Tab. 4: Príjmová štruktúra obyvateľov SR vo veku 18 až 64 podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania (% , 2013)

Chudobní			Stredná trieda			Bohatí		
ISCED	ISCED	ISCED	ISCED	ISCED	ISCED	ISCED	ISCED	ISCED
0-2	3-4	5-6	0-2	3-4	5-6	0-2	3-4	5-6
34,7	11,8	5,0	53,7	63,1	47,3	11,6	25,1	47,7

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 25.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Najvyššie zastúpenie medzi strednou triedou mali v roku 2013 ľudia s ukončeným vzdelaním stupňa ISCED 3-4 a najnižšie s ukončeným najvyšším stupňom vzdelanie ISCED 5-6. Skoro polovica bohatých ľudí malo ukončené vysokoškolské vzdelanie a necelých 12 % obyvateľov s najvyššie dosiahnutým stupňom vzdelania ISCED 0-2 sa ocitlo v tejto príjmovej skupine.

Medzi strednou triedou dominovali obyvatelia s vyšším sekundárnym a postsekundárnym vzdelaním (63,1 %).

Ďalším faktorom vypovedajúcim o príjmovej štruktúre je lokalita obyvateľov. V mestách a predmestiach prevládali obyvatelia s príjmom nad 130 % mediánu (viac ako 60 % obyvateľov), pričom zastúpenie strednej triedy a chudobných bolo v týchto lokalitách takmer identické.

Tab. 5: Príjmová štruktúra obyvateľov SR vo veku 18 až 64 podľa urbanizácie (% , 2013)

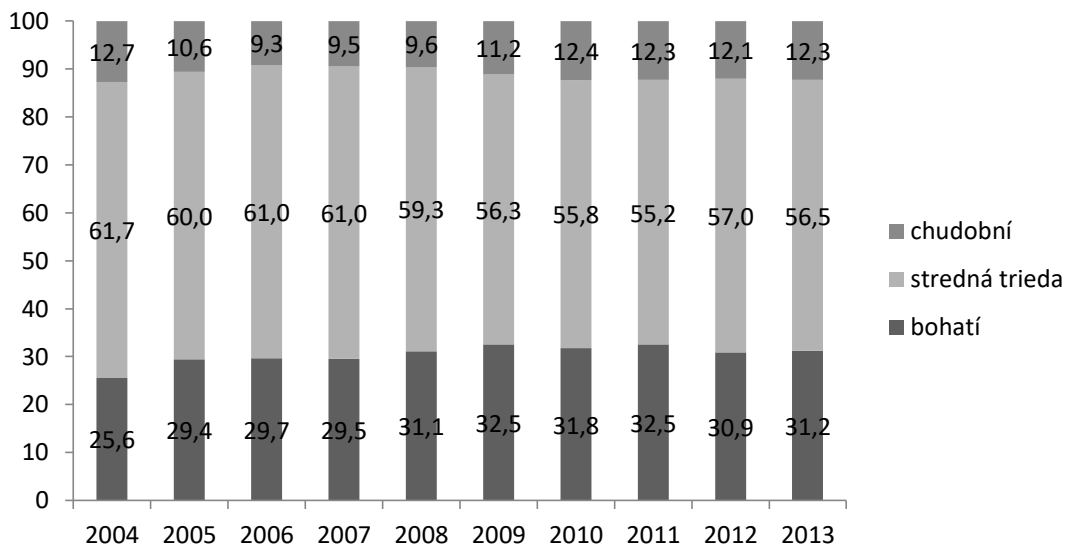
Chudobní		Stredná trieda		Bohatí	
Mestské oblasti	Vidiecke oblasti	Mestské oblasti	Vidiecke oblasti	Mestské oblasti	Vidiecke oblasti
19,6	16,2	19,8	63,4	60,6	20,4

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 25.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Vo vidieckych oblastiach Slovenska mala najvyššie zastúpenia stredná trieda, za ktorou nasledovali bohatí a chudobní. Môžeme konštatovať, že najmajetnejšie skupiny obyvateľstva sa združujú v mestských častiach a stredná trieda prevláda vo vidieckych lokalitách.

Na základe údajov zo štatistického zisťovania EU-SILC môžeme sledovať trend vývoja v jednotlivých príjmových skupinách od roku 2004 do roku 2013. V priebehu týchto desiatich rokov prevláda v slovenskej spoločnosti stredná trieda, i keď má klesajúci trend. Príjmová štruktúra obyvateľstva sa vyvíja smerom k dvom hraničným pólom, nakoľko sa zvyšuje miera rizika chudoby obyvateľstva na jednej strane a na strane druhej sa zvyšuje podiel bohatých obyvateľov.

Graf 3: Vývoj príjmovej polarizácie v období rokov 2004-2013 (%)

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostatu. [cit. 2016. 25.09.] Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Kým stredná trieda tvorila v roku 2004 viac ako 61 %, tak v roku 2013 to už bolo len niečo vyše 56 %. Stredná trieda sa tak znížila o 5,2 p.b. V skúmanom období sa zvýšila príjmová skupina bohatých, nakoľko došlo v roku 2013 k jej nárastu o 5,6 p.b. oproti roku 2004. Môžeme konštatovať, že vrstva bohatých sa tak zvýšila na úkor poklesu strednej triedy, čím dochádza k presunu obyvateľstva do vyšších príjmových pásiem. Obyvateľstvo ohrozených chudobou sa znížilo v priebehu času o 0,4 p.b.

Záver

Na základe našej analýzy môžeme konštatovať, že príjmové nerovnosti na Slovensku merané pomocou Giniho koeficientu na základe pravidelného štatistického zisťovania EU-SILC v období rokov 2004 až 2013 sa zásadne nezmenili. O príjmovej polarizácii na Slovensku vypovedá indikátor pomer horného a dolného kvintilu, podľa ktorého v roku 2013 boli príjmy 20 % populácie s najvyššími príjmami 3,9-krát väčšie ako príjmy 20 % populácie s najnižšími príjmami. Vyššie príjmové nerovnosti sú u mužov ako žien. Ukazovateľ S80/S20 je v posledných rokoch stabilný, čo nás vedie ku konštatovaniu, že nedochádza na Slovensku k roztváraniam príjmových nožníc. Jedným z dôvodov bola aj hospodárska a finančná kríza, ktorá na jednej strane zmrazila mzdy v národnom hospodárstve i u vysokopříjmových skupinách obyvateľstva a na strane druhej štát prostredníctvom svojich opatrení sa snažil zmierniť dôsledky krízy na nízko príjmové skupiny obyvateľstva. Nerovnosť v príjmoch vedie k príjmovej polarizácii obyvateľov, ale i k fragmentácii etnických skupín či regiónov v rámci

krajiny. Pretože pracovné príjmy sú hlavným zdrojom príjmov priemernej domácnosti, tak príjem domácnosti je silne ovplyvnený postavením členov domácnosti na trhu práce. V našom príspevku sme zamerali pozornosť na príjmovú polarizáciu medzi obyvateľmi SR vo veku 18 až 64 rokov, ktoré tvorí produktívnu zložku obyvateľstva. Výsledky našej analýzy nám umožňujú odpovedať na nami položené otázky. Medzi obyvateľmi vo veku 18 až 64 rokov prevláda stredná trieda a najmenšie zastúpenie majú obyvatelia ohrození chudobou a tak v domácnostiach v produktívnom veku predstavuje pracovný príjem základnú ochranu pred chudobou. Na základe skúmania nami zadefinovaných sociálno-ekonomických premenných môžeme konštatovať, že chudobou je viac ohrozených obyvateľov mestských častí s najvyššie dosiahnutým vzdelaním ISCED 0-2 a v roku 2013 tomuto riziku boli viac vystavení muži. Stredná trieda prevláda vo vidieckych lokalitách, prevažuje u nej dosiahnuté vzdelanie na úrovni ISCED 3-4 a je viac zastúpená ženami ako mužmi. Obyvatelia patriaci medzi príjmovú skupinu bohatých sú prevažne muži žijúci v mestských lokalitách s vysokoškolským vzdelaním. V skúmanom období rokov 2004 až 2013 sa znížila stredná trieda v prospech bohatých. Sme si vedomí toho, že naše výsledky pokrývajú malú časť problematiky príjmovej polarizácie, možno to skôr považovať za prvotný vstup do ďalších hlbších analýz. Vykonaná analýza nás súčasne nabáda overiť tieto závery na veľkých dátových súboroch, čím by sme dosiahli podrobnejšie informácie o trendoch v rozdelení obyvateľstva do príjmových skupín (chudobní, stredná trieda, bohatí), ako umožňujú údaje zo zúženého súboru dát.

PodĎakovanie

Tento príspevok bol vypracovaný s podporou výskumného projektu: VEGA 1/0001/16 „Súčasnosť a perspektívy zmien zamestnanosti a súvisiacich procesov v kontexte naplňovania cieľov Európskej stratégie zamestnanosti“ (50 %) a v rámci riešeného projektu OP VaV „Vytvorenie excelentného pracoviska ekonomického výskumu pre riešenie civilizačných výziev v 21. storočí (ITMS 26240120032). Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“. (50 %)

Referencie

- Bahna, M., Džambazovič, R. (2010). Subjektívna identifikácia vlastnej pozície v stratifikačnom systéme slovenskej spoločnosti. *Sociológia* (2), s. 87-112.
- Birdsall, N; Graham, C., Pettinato, S. 2000. *Stuck in the Tunnel: Is Globalization Muddling the Middle Class*. Center on Social and Economic Dynamics, 2000.

- Džambazovič, R. *Chudoba na Slovensku. Diskurz, rozsah a profil chudoby*. Bratislava: UK, 2007. ISBN 978-80-223-2428-1.
- Förster, M. F., Toth, I. G. *Chudoba a nerovnosti v Maďarsku a v ostatných Višegrádskych krajinách*. Budapešť: Táarki, 1997.
- Filipová, J., Valná, S., Myslíková, I. *Analýza príjmovej situácie domácností Slovenskej republiky v r. 1992 a v r. 1996* (na základe výsledkov Mikrocenzov). Bratislava: VÚPSVR, 1998.
- Gerbery, D. 2010. Príjmová nerovnosť v SR. 47 s. Bratislava: IPVPR, 2010.
- Gerbery, D., Džambazovič, R. Charakteristika prvého a druhého decilu príjmového rozloženia na základe údajov EUSILC. 40 s. Bratislava: IPVPR, 2012.
- Gigliarano, Ch., Muliere, P. 2012. Measuring income polarization Using an Enlarged Middle Class. Society for the Study of Economic Inequality: Working paper Series, 2012-271, s.31.
- Frick, J. R., Grabka, M. M., Sierminska, E. M. 2007. *Representative Wealth Data for Germany from the German SOEP: The impact of methodological decisions around imputation and the choice of the aggregation unit*. Discussion Papers of DIW Berlin 672. Berlin: German Institute for Economic Research, 2007.
- Laluha, I., Ošková, S., Stanek, V. (2005). Kvalita života, sociálne nerovnosti a diferenciácia obyvateľstva. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, (2), 119-142.
- Pauhofová, I., Želinský, T. (2015). Regionálne aspekty príjmovej polarizácie v Slovenskej republike. *Politická ekonomie* (6), 778-796.
- Ravallion, M. 2010. The Developing World's Bulging (but Vulnerable) Middle Class. In *World Development*, 2010, roč. 38, č. 4, s. 445-454.
- Šipikalová, S. *Príjmová polarizácia slovenskej spoločnosti*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 77 s. ISBN 978-80-225-3797-1

Kontakt

Silvia Šipikalová

Katedra socialneho rozvoja a prace

Národohospodárska fakulta

Ekonomická univerzita v Bratislave

Mail: silvia.sipikalova@euba.sk